

ÚCTA K ŽIVOTU

Ja som život, ktorý chce žiť,
uprostred života, ktorý chce žiť.

Albert Schweitzer

Pod uvedeným názvom a mottom sa v dňoch 3. a 4. mája 1995 konalo v študovni Okresnej knižnice vo Zvolene sympóziu pri príležitosti 120. výročia narodenia a 30. výročia smrti Alberta Schweitzera (1875-1965). Pripravila ho Katedra spoločenských vied Fakulty ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene spolu s mestom Zvolen, Okresnou knižnicou a Akadémiou vzdelávania vo Zvolene. Toto podujatie bolo II. ročníkom *Iniciatív záchrany nádeje pre život* a nadviazalo aj na vlnajšie *Hľadanie človeka* (Zvolen, 21. a 22. mája 1994).

Na sympóziu odznelo 33 referátov odborníkov z oblasti filozofie, teológie, ekológie a environmentalistiky, etológie, medicíny, biológie, astronómie a futurologie.

Všetci účastníci sympózia mali možnosť oslovit' (a teda si aj vypočúť) všetkých.

Prednesené referáty i diskusia k nim podčiarkli platnosť slov A. Schweitzera: „... premyslieť v jednotlivostiach etiku lásky ku všetkým tvorom: to je ťažká úloha, ktorá sa ukladá našej dobe“, bez riešenia ktorej dnes človek nemôže zvládnuť ani vlastné prežitie, ani také problémy, akými sú napr. interrupcia, eutanázia, genetické inžinierstvo atď.

Účastníci sympózia vo svojich úvahách poukázali na viaceré problémy etiky úcty k životu a jej praktickej realizácie. Prezentovali vlastné, často vzájomne odlišné názory, rozličné stanoviská a postoje. Ale zároveň v spoločnom dialógu hľadali odpovede nie ako vlastníci pravdy, ale ako po nej túžiaci, vzájomne sa tolerujúci a snažiaci sa jeden druhého pochopiť.

V intenciách Schweitzerovej duchovnosti odzneli na sympóziu úvahy o tom, že život je jedinečný Boží vtývor a ničenie života je teda protibožský čin, že úcta k životu s akcentom na jeho kvalitu – „dzóé“ – je nesmierne aktuálnou výzvou pre ľudstvo na konci 20. storočia (Igor Kišš – EvBF UK), že korene, zdroje tejto úcty treba hľadať v dôstojnosti človeka, ako obrazu Božieho (Anežka Eva Sotoniaková – GkBF UPJŠ Prešov), pričom sama úcta k životu je spojená s vierou v život a túžbou po ňom (J. L. Veverka – UMB B. Bystrica). Schweitzerova vôľa k životu, eticky späť a úctou k životu, zahŕňa a predpokladá aj lásku, je to láskavá vôľa k životu, vôľa idúca po „ceste lásky“, a nie po „ceste moci“ (Emil Višňovský – KVS BK SAV). A. Schweitzer nám vstúpil do svedomia a už nikdy sa ho nezbavíme, zdvihol latku našej etickej náročnosti veľmi vysoko, a aj keď je úcta k životu paradoxná (Teodor Münz – FÚ SAV), predsa je otázkou našej budúcnosti. Ak chceme prežiť (a pritom neživoriť), ak chceme dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj života na Zemi, potom musíme zákony a zvyky vytvorené ľudskou spoločnosťou zosúladiť s prírodnými zákonitostami (Milan Ružička – ÚKE SAV).

Úcta k životu a ochrana životného prostredia sú spojené nádoby, pričom platí, že kto dnes myslí na budúcnosť, kto je ekologicky múdry, ten sa stará o prírodu (Gita Jančová – FEE TU Zvolen), lebo vzťah človeka a prírody určuje aj kvalitu životného prostredia. Človek by nemal ničit' ani vlastné životné prostredie, ale ani prostredie iných živočíšnych druhov, ktoré sú naš úzko existencie viazané (napr. „škodlivý“ hmyz), lebo práve tieto – nenávratne miznúce druhy – sú momentom a vystríhajú nás, že za určitou hranicou život nie je možný (Peter Randuška – LF TU Zvolen). Etické poslanstvo ochrancov prírody „Poznaj a chráň!“ treba rozvíjať v celostno-ekologickom myslení ako podmienku úcty k životu (Stanislav Ligač – FPV VŠPg Nitra). Pritom nestačí len apelovať na rozumnosť, ale potrebujeme rozumnosť nového typu,

eko-racionalitu, ako potrebný krok k otvorenej perspektíve umožňujúcej pokračovanie ľudských dejín (František Míhina – FF UPJŠ Prešov), resp. ako možnú alternatívu zvládnutia ekologickej hrozby (Miriám Martinkovičová – FEE TU Zvolen).

Globálna transformácia civilizácie v smere stratégie trvalo udržateľného spôsobu života, ako jednej z foriem úcty k životu (Alena Ilavská – FEE TU Zvolen), si vyžaduje hľadanie novej ekonomickej a ekologickej paradigmy (Ladislav Hohoš – FF UK) a spôsobu edukomizovania civilizácie ako cesty k humanizácii vzťahu človeka a prírody (Ivan Klinec – PÚ SAV).

K tomu je potrebná osobná zodpovednosť každého z nás, integrovaná do spoluzodpovednosti všetkých (Ivo Rolný – MZLU Brno), v intenciách etiky, ktorá nikde nekončí a ktorá začína tam, kde končia slová (Juraj Kučírek – FHV VŠPg Nitra), ktorej sa treba učiť (Ján Kleinert – SAŽP B. Bystrica), ktorá vyžaduje, aby každý odovzdal ľuďom kus svojho života (Ján Čipkár – PF UPJŠ Košice), ktorá predpokladá úctu k jednému životu, a teda i ku všetkým životom (František Briška – FEI STU Bratislava), úctu k svojmu vlastnému životu prostredníctvom úcty k vlastnému zdraviu (Myrna Koldeová – FPV VŠPg Nitra, Pavol Zdycha FEE TU Zvolen, František Kassay – HZV Žilina).

Otvorených otázok, na ktoré poukázali ďalší účastníci sympózia, však zostáva stále veľa. Patrí k nim problém novej hierarchie v úcte k životu (Mária Nemčeková a kol. – ÚO LF UK Martin), otázka práva zvierat na život (Zlata Androvičová – UMB B. Bystrica), možnosť spoluprežívania iných životov (Gabriela Čiadaová – FEE TU Zvolen) atď. Úctu k životu možno pochopiť len na základe skúmania života človeka, jeho vitálnych a antivitálnych aktivít (Ján Šlosiar – UMB B. Bystrica), archetypu, ako princípu života (Mária Podušelová – UMB B. Bystrica). V prospech vzácnosti a neopakovateľnosti života možno argumentovať aj kozmologicky a z pozorovania veľkoškálových štruktúr vesmíru (Vladimír Bahýľ – DF TU Zvolen).

Albert Schweitzer je pre nás nielen výzvou, apelom na svedomie; ukázal nám zároveň spôsob, ako sa dá (a má) žiť vo svete, ktorý je „hrozný uprostred svojej nádhery, nezmyselný uprostred účelnosti, plný utrpenia uprostred blaženosti“, ako možno spojiť kladný vzťah k životu a ku svetu s úctou k životu. Je to znovuoživenie ľudskej vôle k životu, v ktorej tkvie ľudskosť človeka. Albert Schweitzer bol skutočne ľudským človekom, ktorý uskutočňoval svoju vôľu k životu duchovným spojením s celou prírodou (Peter Krchnák – FEE TU Zvolen). Jeho život, ako čin altruizmu, bol jeho činom najkultúrnejším (Jozef Vysopal – FF UPJŠ Prešov).

Výnimočný talent Alberta Schweitzera ako organistu, interpretu skladieb J. S. Bacha, pripomenul koncert pre husle a organ v podaní husľového virtuóza Petra Michalicu (na organe hral Ján Vladimír Michalko), ktorý sa konal ako sprievodné podujatie sympózia vo zvolenskom evanjelickom kostole. Koncert bol krásnym zážitkom a umocnil celkovú duchovnú atmosféru sympózia.

Všetky príspevky, ktoré odzneli na sympóziu, budú uverejnené v zborníku, ktorý vyjde vďaka všetkorysej finančnej podpore nadácie Open Society Fund v Bratislave.

Peter Krchnák

PhDr. Peter Krchnák, CSc.
Katedra spoločenských vied FEE TU
T. G. Masaryka 24
960 53 Zvolen
SR